

Dissertatio inauguralis medica de vi imaginationis in producendis et removendis morbis ... / [Wilhelm Friedrich Klein].

Contributors

Klein, Wilhelm Friedrich.
Sigwart, Georg Friedrich, 1711-1795.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Schrammianis, [1769]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a4v965u4>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

ISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

**VI IMAGINATIONIS IN
PRODUCENDIS ET REMOVENDIS
MORBIS.**

QUAM

SUB AUSPICIIS DIVINIS

RECTORE UNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO DOMINO

DOMINO

CAROLO,

DUCE WIRTEMBERGIAE ET TECCIAE REGNANTE
rel. rel.

CONSENTIENTE GRATIOSA FACULTATE MEDICA

PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO ATQUE EXPERIENTISSIMO
DOMINO

**GEORGIO FRIDERICO
SIGWART,**

PHIL. MED. ET CHIR. DR. HUIUSQUE ET ANATOMIAE
P. P. O. MED. AUL. WIRT.

PRAECEPTORE ET PATRONO AETERNUM PIE COLENDO

PRO GRADU DOCTORIS

Die Jan. MDCCLXIX. H. L. Q. C.

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

GUILIELMUS FRIDERICUS KLEIN, Nordlingensis.

TUBINGAE TYPIS SCHRAMMIANIS.

Ge. A. Daner

RESERTATIO INVALESCENTIALIS MEDICA
DE

VI IMAGINATIONIS IN
PRODUCENDIS ET REMOVENDIS
MORBIS.

QUAM

SUB AUSPICIIS DIVINIS

RECTORE UNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO
CELLENSSIMO ac POTENTISSIMO DOMINO

DOMINO

CAROLO

DUCI WIRTEMBERGIAE ET TYCCIAE REGNANTE
161. 161.

COMITUM CRATHIAE FACULTATE MEDICA

PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO ac RE EXPERIENTISSIMO

DOMINO

GEORGIO FRIEDERICO

SIGWART.

PHIL. MED. ET ORIF. BR. HUBERQUE ET ANATOMIAE

P. P. G. MED. AUL. WIRT.

PROFESSORIS ET TUTORIS ASTRUM IN COMIT.

PRO GRADU DOCTORIS

MDCCCLXII. M. L. O. C.

PUBLICAE DEFENDET

AUCTOR

WILHELMUS FRIEDERICUS KILIAN, Norderstedt

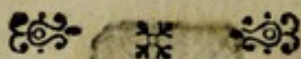
TERRORE VITI SCILABRARIAS



PROLOGVS.



unt, qui corpus humanum vivum pro automato habent, qui menti omne dominium in functiones vitales & naturales derogant; & omnia phænomena ibi occurrentia e solis legibus motuum explicanda esse, contendunt. At vero! Homo tam in sano, quam morboſo ſtatu conſideratus, obſervanti haud obſcure monſtrat, corpus noſtrum non a meris viribus materialibus moveri, dirigi, & mutari, ſed mentem maxime non tantum in functiones animales, quas vocant, ſed & in vitales & naturales imperium exercere. Quæ quidem tam egregie expoſuit Ill. GAVBIUS in præſtantiffimis ſermonibus Academicis *de regimine mentis, quod Medicorum eſt*; ut fere temerarium videri poſſit, ejusmodi operi, omnibus numeris abſoluto adhuc aliquid addere velle. Cum autem Ill. Auſtor pro probanda ſua ſententia animi pathemata maxime allegaverit, reſtat adhuc pars argumenti haud minus gravis, quæ non tantum veritatem, ibi jam demonſtratam confirmat, ſed & in Pathologia & Therapia ſummi momen-



ti est: Nimirum, vis imaginationis non modo in corpus sanum, sed & in morbosum tam frequenter, & tam efficaciter agit, ut jure meritoque singularem exposcat tractationem, quam nunc pro viribus exhibebo, & ad eam vim, quam imaginatio in producendis & remouendis morbis habet, maxime respiciam.

§. I.

Quid sub imaginatione intelligatur?

Imaginationis nomine intelligi solet facultas animæ, imagines rerum materialium, simillimas iis, quæ ab objectis externis per organa sensoria excitari solent, sibi repræsentandi. De hac vero facultate jam non agam, sed contemplanor ejusdem quasi reciproci, quatenus anima non subsistit in simplici repræsentatione idearum, sed ope harum effectum sensibilem in corpus edit. Vis imaginationis itaque est operatio mentis in corpus ex fixa attentione ad objectum aliquod exorta. Pathemata animi multum quidem affinitatis cum illa habent, attamen tum quoad naturam ipsam, tum quoad phaenomenorum diversitatem ab eadem probe distinguenda sunt, id quod e quibusdam exemplis infra patebit. Singula enim animi pathemata effectus multo sensibiliores, & breviori tempore producant, motus plerumque violentiores secum connexos habent, & ipsa subito exoriuntur; & in æstu pathematum anima minus sibi conscia est; cum e contrario imaginatio lentiori gradu pergere soleat, & motus cum ea connexi magis in interioribus hominis penetrabilibus peragantur; præterea quoque voluntas accedere & cooperari videtur, quod in animi affectibus aliter se habet; id vero non ibo inficias, animi pathemata sæpissime cum vi imaginationis conjungi, & per hunc concursum effectus edi adeo compositos & complicatos, ut, quid cuique causarum tribuendum sit, omnino dubites; quin etiam perturbatio in utraque parte primum orta, non tantum æque facile inde in alteram transfertur, verum etiam in hac novis quasi viribus aucta revolvitur,

volvitur, fortior eo, unde venit, & vehementer iterum prius affectam partem concutit, quo itu redituque reciprocati crebro fluctus altius atque altius quandoque extumescunt, ac tandem in æstuationem difficillime comprimendam erumpunt; uti alia occasione habet Ill. GAVBIVS. a)

a) Serm I. de Reg. M. q. M. e.

§. 2.

Quod imaginatio vim habeat in corpus generaliter!

Quotiescunque animæ per imaginationem aliqua idea offertur, toties determinata aliqua mutatio in corpore, illi ideæ proportionalis & respondens conjungitur. Hæc connexio motuum cum ideis semper obtinet, qualiscunque etiam origo ideæ sit, sive ab anima, sive a corpore primum excitata fuerit. Motus hi qualescunque primum afficiunt corpora cerebrosa; cum vero in his origines nervorum quærendæ sint, nervi autem instrumenta motus sensusque per totum corpus præbeant, patet, integrum quoque corpus a vi imaginationis affici posse. Exempla quædam ab experientia desumpta, sequentibus §§. thesin a posteriori probabunt.

§. 3.

Exempla vis imaginationis in actiones vitales.

Primo quidem functiones vitales a vi imaginationis accelerari, promoveri, impediri, quin & plane suspendi possunt, id quod inclytum exemplum famosi illius Angli Townshend testatur, qui, quotiescunque volebat, per solam vim imaginationis absque auxiliis externis perfecta asphyxia afficiebatur. Idem legimus de CARDANO a), aliisque, quos imaginatio in ecstasin cum cessatione pulsus & respirationis rapuit.

a) HIERON. CARDANVS de rerum varietate. L. VIII. c. 43. ita de se scribit: „quoties volo, extra sensum quasi in ecstasin transeo. . . . Sentio, dum eam in eo, ac, ut verius dicam, facio juxta cor quandam separationem, quasi anima abscederet, totique corpori hæc res



„communicatur, et initium hujus est a capite, maxime cerebello, diffunditurque per totam dorfi spinam. - - Ccl. BRVCKERVS in Historia Crit. Philos. T. IV. p. 73. hoc Cardani mirabile cum reliquis tribus rejicit, hancque jactationem hominem vel impudentissimum, vel imaginationis deliriis corruptum prodere, contendit. BAYLE autem in Diction. Hist. & Crit. T. II. CARDANVM un des grands esprits de son siecle vocat, ejusdemque mirabilia non pro meris figmentis declarat, adjiciens tantum: Que dirons nous?

§. 4.

Exempla potentiae imaginationis in functiones animales.

Major, frequentior, magisque conspicua est vis imaginationis in sensum motumque. Anima, in imaginationem intenta, non amplius videt objecta, quorum imago in retina hæret, sed eas tantum, quas vigor phantasiæ in sensorio interno producit; fortior enim sensatio semper disturbat debiliorem. Hinc explicandæ sunt tot spectrorum apparitiones, quæ modo occasione aliarum imaginum per sensus externos illatarum, utcunque similibus componuntur, modo vero quasi ex nihilo producuntur. Ex eadem ratione CARDANO fides haberi potest, qui l. c. de se ipso ita habet: „cum volo, video, quæ volo, oculis, non vi mentis, (quod ultimum aliquam limitationem patitur) Moventur autem perpetuo, quæ videntur imagines &c. Hæc multum conveniunt cum verbis DE LA METTRIE a) „ Il me restoit peu de sang dans les vaisseaux, mais il y galoit avec une vitesse inconcevable, mon imagination & mon esprit suivoient le meme train &c. Auditus par ratio est: Sunt homines, qui ex sono campanarum pulsatarum melodiam, quam volunt, formare queunt, quin alii verba sibi sumunt ex iisdem sonis, cujus lepidum exemplum SCARRON habet. Huc facit quoque illud HORATII:

- - Fuit haud ignobilis Argis,
 Qui se credebat miros audire tragoedos,
 In vacuo lætus fessor, plausorque teatro.
 Difficilius quidem imaginatio imperium suum exercet in gustum
 &

& olfactum, quippe hæc ideæ levius tantum organo sensorio interno impressæ videntur; Haud tamen defunt, qui absque concursu objecti alicujus externi etiam has ideas sibi formant; sic nec adeo facile tactui imperat imaginatio: Docent tamen exempla multorum, animam imaginationi intentam, etiam heic decipi, & Ledam pro Rachele teneri. Sensus tandem internus, universalis, quo homo se ipsum sentit, & qui minus bene ad tactum refertur, fortissime patitur ab imaginatione. Dolores acutissimi, pruritus, aliæque modificationes hujus sensus interni a sola sæpe vi imaginationis producuntur. Fuerunt ægri, non deliri, sed mente sanissimi, quibus pes aut brachium a Chirurgo amputatum erat, illi vero, non obstante hac extirpatione, illo membro se adhuc præditos esse, putaverunt, & de variis in eo doloribus diu conquesti sunt. *b)* Huc referas quoque eos, qui sese ex vitro conflatos esse, pedes habere stramineos, cornua gestare, nasus sesquipedalibus donatos esse, paralyti laborare &c. sibi imaginantur, qui ideo proprie ægri imaginarii (*malades imaginaires*) dicuntur. Ejusdem census sunt misellæ illæ aniculæ, quæ vino, vel narcoticis ebriæ firmiter credunt, se per auras ferri, in furcis caprisque equitare, & in dæmonum societate saltare, esurire, fatiari &c. *c)* Incubus & succubus in aliis mira formant terricula, tot testimonia imaginationis vivide intensæ. Sensus internus plurimum quoque patitur a vi imaginationis in fanaticis, maxime scæminis, quæ amore mystico ustulatæ mirabilia per totum corporis habitum percipiunt, sibi que imaginantur: Magnum ejusmodi exemplorum numerum collegit, & ut solet, elegantissimo stilo proposuit Cel. ZIMMERMANN *d)*. In dormientibus imaginatio scenam suam æque potenter ludit, exemplo hypnobatarum. Imperium imaginationis extendit se quoque ad motus spontaneos; ambulans non opus habet expresso voluntatis jussu ad singulos passus perficiendos, nec hos illosve musculos figillatim movet, sed ambulatio semel cœpta per se quasi pergit, & motus integri alicujus membri uno actu perficiuntur. Ita etiam risus ex uno in alterum quasi per infectio-

nem



nem tranſit, nec non oſcitat, etenim oſcitante uno, oſcitat & alter.

- a) Oeuvres de Médecine. p. 275. b) RVD. JAC. CAMERARII Diſſert. quæ inſcribitur: Paradoxa ſenſatio, ſive dolor membri amputati. & Ill. GAVB. Inſtit. Pathol. Medic. §. 674. c) WIERVVS de Præſtiigiis Dæmonum. d) von der Erfahrung in der Arzneykunſt, II. Theil. p. 520. ſeq.

§. 5.

Exempla imperii imaginationis in functiones naturales.

Devenimus ad functiones ſic dictas naturales, in quas imaginatio quoque magnam vim habet. Sunt homines, qui cibum potumve deglutituri ſubito obſtaculum aliquod in faucibus hærens imaginantes, reapse conſtrictionem pharyngis & oſophagi patiuntur, qua deglutitio ita impeditur, ut, ſi nihilominus deglutire vellent, in ſuffocationis periculum incurrerent. Vim imaginationis in ventriculum & organa digeſtionis ſatis monſtrat nauſea, quæ ſæpiſſime, vel potius ſemper ab idea aliqua inviſa oritur; ſenſibiliores homines ab hiſtoria obſcæna, nauſeosa audita, mox nauſeam vomitumque experiuntur. Teſtimonium IVNCKERI prodiit nobiles quædam matronas, quæ, quoties certam cantilenam funebrem, quæ olim ad exequias fratris dilecti cantabatur, audiebant, toties vomitu corripiebantur. Ut de imperio imaginationis in ſecretiones unum afferam, quis neſcit, ſalivam ad conſpectum epularum exquisitarum, vel etiam hiſ abſentibus, ad ſolam earum repræſentationem etiam in homine non eſuriante multo copioſius ſecerni, & plenis rivis in os influere. Excretiones varii generis etiam a vi imaginationis determinantur. MONTAIGNE a) habet virum, cui imaginanti, ſibi enema applicari, alvus liberaliter ſolvebatur. Enureſis infantum nocturna iisdem rationibus tribuenda eſt.

Sic etiam Venerem nocturna inſomnia ſolvunt.

Gaudiaque informant, veros imitantia luſus. b) id quod etiam iis, qui alias dyſpermatismo laborant, evenit, ita, ut imaginatio fortiter intenſa plus valeat, quam voluntas

vigilantis. De vi imaginationis gravidarum in fœtum, quem gestant, multum disputatur. Quicquid autem contradicant moderni quidam, & præcipue Galli, Blondelli argumenta repetentes, res ipsa tot exemplis evidentibus comprobata est, ut dubio nullus amplius locus relinquatur. Sunt enim mulieres, quæ infantes naturos, his illisve nævis deturpatos fore, prædicere poterant. Præterea Ill. BOERHAAVE c), VAN SWIETEN d), & Cel. VNZERVS e), in quibus viris non nisi injuriosè anilia præjudicia supponere potest, ut testes oculati huic veritati suffragantur. In hisce rebus explicatu certe difficillimis, probe distinguendum est inter id, quod principiis rationalibus repugnat, & id, quod ex principiis hucdum cognitis nondum explicari potest. Hinc fit, ut multi rerum, quæ manifeste conspiciuntur, causas reddere nequeunt, earum existentiam potius negant. Restant adhuc casus quidam singulares, quorum autem veritas nonnullis suspecta videbitur; qualis est, quem MONTAIGNE f) his verbis habet: „Et encore, qu'il ne soit pas
 „ nouveau de voir croistre la nuict des cornes a tel, qui ne les
 „ avoit pas en se couchant: toute fois l'evenement de Cyppus,
 „ Roy d'Italie, est memorable, lequel pour avoir assisté le
 „ jour avec grande affection au combat des taureaux, & avoir
 „ eu en son songe toute la nuict des cornes en la teste, les
 „ produisit en son front par la force de l'imagination. -- Re-
 ferunt alii, quod ex vi imaginationis vel & ab affectu violentiori subitanea canities orta sit. g) Atqui vero magna est affinitas physiologica inter capillos, ungues & cornua!

a) Livres des Essais I. Part. p. 85. b) MARCELLVS Paling. in Cancro.
 c) Aphorism. 1075. d) Comment. ad aph. 1075. p. 406. e) Hamb. Mag. T. IX. f) l. c. p. 82. g) SCHENCKIUS in Observ. Med. de Capite Humano. Obs. I. & ALBERTI Diss. de Canitie præmatura.

§. 6.

Quod imaginatio morbos gignere queat.

Cum ex antecedentibus vis imaginationis in corpus satis eluceat, facile quoque intelligitur, eandem morbis gignendis
B
parem



parem esse. Cum morbus in genere status animalis viventis fit, quo fit, ut actiones debitæ non possint apposite ad leges sanitatis exerceri: Imaginatio autem in omnes functiones agere possit, (§. 3-5.) patet, tales quoque mutationes in functionibus a vi imaginationis produci posse, quæ liberum harum exercitium impediunt, vel & plane tollunt. Ne vero argumentis a priori ductis diu inhæream, ad exempla progrediar.

§. 7.

Quosnam morbos vis imaginationis directe gignat?

Morbi imaginationi tribuendi triplicis sunt generis: Dantur, quos vis imaginationis directe gignit: Alii tantum indirecte ab imaginatione intensa proficiscuntur: sunt denique, in quorum decursu imaginatio valide ludit. De primo genere, jam dicendum: Accidit, ut, dum aliquis sibi fortiter imaginatur, se hoc illove morbo laborare, revera eum morbum sibi contrahat; Hos a vi imaginationis *directe* produci, clarum est. Imaginatio solidis fluidisque morbosam mutationem inducere valet; Inde numerus horum morborum per omnes classes, ordines, & forsan etiam genera se extendit. Vitia, (ut Nosologiam methodicam Sauvagesii sequar,) sive affectus superficialii a vi imaginationis sæpe nobis inducuntur, etiam nondum natis; Ita generationem nævorum maternorum ingeniose explicat Cel. D. KRAUSE, a) afferens, ideam matris communicari cum anima foetus, ope nervorum connectentium. Homines, incubo vexati, miras lamiarum dæmonumque imagines sibi formant, a quibus vapulent, & quibuscum pugnent, evigilantes altero mane vera monstrant ecchymomata, in thorace, brachiis, &c. tot testimonia non verberum quidem, sed vividæ imaginationis, quæ ope spasmodum sanguinem extra vasa preffit. Februm matrem interdum meram imaginationem esse, sequens historia ex ELIAE CAMERARII specim. Eclect. Medic. b) desumpta docebit. „Iuvenis, annorum sedecim, mœstus ex consanguinei „funere, eandem sibi metuere incipit fortem, inter perpetuos „ango-

„angores inevitabilem exspectat morbum, dejectum tandem
 „sentit appetitum, ac febriculæ quosdam accessus: incremen-
 „tum capit mortis proxime imminentis non metus solum, sed
 „firmissima nullisque summovenda argumentis persuasio; quic-
 „quid occurrit, vertitur in fati minantis omina, ac ultimum
 „impatiens præstolatur diem, pulsu non nisi modicam ostentan-
 „te febrim, urina vero sensim sensimque per tinctioris atque
 „obscurioris flavedinis gradus ad fuscum plane ac nigredini pro-
 „ximum colorem transeunte, talique per quindecim ad mini-
 „mum dies perdurante, cum anxietate terribili nocturna, ac
 „doloribus præcordiorum. - - &c. Exanthemata varia ex sola
 vi imaginationis profluxisse, variæ produnt observationes:
 A peste aliquando eos maxime infectos fuisse, qui se infectum
 iri fortiter imaginabantur, testatur RIVINUS. Adolescentem
 quendam sensibilibus temperamenti hac via purpuram
 sibi contraxisse, habet Cel. ZIMMERMANN: c) „Er kam in das
 „Zimmer eines an dem Friesel verstorbenen, er griff den
 „Leichnam bey einer Hand an, seine gegenwärtige Freunde
 „sagten ihm, seine Zärtlichkeit auf die Probe zu setzen, jetzt
 „habe er sich den Friesel zugezogen, nach ein paar Tagen hat-
 „te er den Friesel mit allen seinen Zufällen. Idem laudatus
 Auctor ex Falconeto variolam, sola vi imaginationis productam
 refert: „Eine Frau zog sich aus einer nærrischen Furcht die
 „Pocken plötzliche zu, indem sie in einer Kirche eine ande-
 „re Frau sahe, die rothe Flecken im Angesicht hatte, und
 „geglaubt diese Flecken seyen eine Folge der Pocken. In-
 „dels hatte jene gefleckte Frau nicht die Pocken, sondern et-
 „was scharbockichtes im Blute, aber die Furcht öffnete bey
 „dieser die einfaugende Gefäße der Haut, und vielleicht fals-
 „ten diese in der Luft die ansteckende Theile der Pocken. At
 vero historia Falconeti expresse negat, miasma variolosum ad-
 fuisse, unde ergo vasa bibula tale miasma haurire potuerunt?
 Nec satis demonstratum mihi videtur, a metu vasa inhalantia
 magis hiare, verum quidem est, contagia facilius cum meticu-
 losis & anxiiis communicari, unde vero hoc? Vasa resorbentia

magis hiare dicuntur in terrore & metu! Quomodo hoc probatur? Ex faciliore infectione! Ita vero circulus logicus committitur. In metu & terrore tota potius corporis externa superficies spasmodice constringitur, adeoque via tam arteriolarum, quam venularum intercepta est. Ista itaque variola merum imaginationis opus erat. Idem Cel. ZIMMERMANN l. c. tumores, tubercula, paronychias aliaque mala in foemina observavit, quae sese ex achoribus sui infantis infectam esse, imaginabatur. Quae quidem omnia ille metui ascribit, cum tamen pace viri Cel. rectius vividae imaginationi tribuantur; Etenim metus talis determinatus nihil est, nisi intensa vis imaginationis ad objectum invisum. Spasmodorum & convulsionum omne genus ab imaginatione proficisci posse, docet epilepsia, inter cujus principia ipse BOERHAAVE *d)* vim imaginatricem ingentem refert. Ipse enim Vir immortalis mirum aliquando spectaculum vidit, cum omnes fere pueros puellasque in ptochodochio Haarlemensi ad conspectum paroxysmi epileptici, quo primum unus, dein plures corripiebantur, eodem morbo per vim imaginationis affici, expertus est. *e)* Simile exemplum ex Vega affert SCHENCK. *f)* Certe haec epilepsiae causa haud adeo raro occurrit, optandumque, ut magis ad eam attendatur. Singultus quoque gravis ab imaginatione perinde ac nausea fovetur ac renovatur. *g)* Deinde huc quoque referenda est idiosyncrasia quaedam imaginaria, quae aequae, ac verae, spasmodis & convulsionibus stipatur, simulac idea determinatae rei exosae excitatur. Pone, hunc illamve sibi imaginari, certum quendam odorem, saporem, sonum, colorem, medicamentum &c. naturae ipsius contraria & infesta esse, cum tamen reapse non sint; dum idea haec saepe repetitur, fortius imprimitur, & tandem effectus producit, quae tantum ab idiosyncrasia naturali expectari possunt. Virgo quaedam Cel. ZIMMERMANNUM l. c. p. 589. rogabat, ne theriacam ipsi praescriberet, quoniam eam cane & angue pejus abhorreret; Eodem die Vir sagax insciae bonam portionem theriacae aliis medicamentis immixtam propinavit, sine ullo effectu noxio. „Dieser „Person, adjicit, war nur die Idee des Theriacks zuwider, nicht „der

„der Theriack. -- Spasmodicis affectibus quasi oppositæ sunt debilitates, quæ ex eodem fonte, sc. imaginatione sæpe profluunt. Homo, alioquin fortis, impotentia laborabit, simulac eam ideam sibi sumit. „ Je sçay par experience, ait MONTAIGNE h) que tel, de qui je puis respondre, comme de moy mesme, en qui ne pouvoit eschoir soupçon de foiblesse, & aussi peu d'enchantement (*loquitur enim heic de nodi ligatione, liaisons des mariages, dem Nestel - Knüossen*) ayant ouy faire un conte a un sien compagnon d'une defaillance extraordinaire, en quoy il estoit tombé sur le point, qu'il en avoit le moins le besoyn, se trouvant en pareille occasion, l'horreur de ce conte luy vint si rudement frapper l'imagination, qu'il en encourut une fortune pareille. -- Quodsi malum hypochondriacum & hystericum ad debilitates referre volumus, quorsum SYDENHAM i) ea relegat, tum etiam hæc symbolum suum conferunt, ad probandum, quod vis imaginationis debilitatum origo esse queat. „ Die Hypochondrie, dicit ZIMMERMANN l. c. p. 436. die Mutter-Krankheit, und die Melancholie können zwar aus vielerley physischen Ursachen entstehen, und doch werden sie auch durch bloße Bekrænkung der Seele in einem sonst gefunden Körper bald erzeugt. addo: etiam sola sæpe vi imaginationis, id quod haud difficile observatu est. De doloribus & dysphagia, quatenus huc faciunt jam §. 4. & 5. dictum fuit. In quoque, qui podagram mentiti sunt, eo malo revera affecti fuisse leguntur. Vesanas, sive mentis abalienationes ex vi imaginationis sæpe nasci. per se patet. Etenim, simulac quis sibi imaginatur, se abalienatione mentis laborare, eo ipso vesanus censendus est. Recte etiam huc refertur ea mentis abalienatio, quæ in idiosyncrasia imaginaria, de qua supra dixi, occurrit. Nec alienus hic est Wampirismus, qui, quantum ex scriptis argutissimi Bilfingeri, Weitenkampffii, & Ranffii colligere potui, nihil aliud esse videtur, quam febris maligna epidemica, cujus propagationi atrox & effera imaginatio favebat. Mirabilia phænomena, quæ in cadaveribus eo morbo extinctorum apparebant Cel. SAUVAGES k) a præstigio hominum

num infamium derivat, quamvis eorum potiora etiam ex idea febris catarrhalis malignæ belle deduci possint. LANGIVS ex Hennenbergio citat, quod Potollos, sive Pocollos, idolum olim Borufforum noctu homines adeo terruerit, ut plurimi exinde mortui fuerint. Lycanthroporum vesania eodem fundamento nititur. Fluxus, sive ut Platerus eos nominat, vitia excretorum, fecundam illam morborum matrem, imaginationem puto, pariter ut principium agnoscunt. Dysenteriam ab imaginatione subito exortam, habet ZIMMERMANN. l. c. p. 452. Etiam heic locorum observatum fuit, eos imprimis dysenteria affectos fuisse, quibus lurida ejus idea semper imaginationi obversabatur. Diarrhœa vehemens ab idea assumpti medicamenti purgantis, quod autem omni plane vi purgante destitutum erat, nata legitur. l) Urinæ vitia in historia supra ex Camerario dictata, ab imaginatione orta occurrunt. Ipsa denique mors aliquando hominibus contigit, quibus ea determinato tempore eventura prædicebatur. Homo enim, vaticinio fidem habens; (sine hac enim res non succedit,) ideam mortis adeo firmiter impressam servat, ut sub illud tempus, labefactatis sensim corporis animique viribus anima desperabunda corpus linquat. „Es ist nichts gewissers ait Cel. UNZERVUS m) „ als das man bloß von Einbildung krank werden, und sterben könne, und der Arzt siehet öfters mit Erstaunen, „ wie Leben und Gesundheit an einer lächerlichen Thorheit „ hænget, und wie die Ideen die Stelle der heftigsten Gifte vertretten. Prostant exempla, ubi homo ad supplicium damnatus, jam in sella funesta confidens, loco macharæ, qua caput sibi detruncatum iri, expectabat, virga lignea leviter feriebatur, & exinde subito extinctus fuit. Hæc mors ex eadem fere ratione contingit, ac ea, quæ ex timore: cujus exemplum habet ZIMMERMANN l. c. p. 461. Vivida enim mortis instantis imaginatio absque metu vix esse potest, sed cum eo quasi coincidit; Timorem quoque inter præcipuas mortis subitanæ causas ponit RAU (n.

a) Hamb. Mag. B. XX. p. 54. sq. Beantwortung der Frage, wegen der Muttermähler, welche die Kayserl. Academie zu Petersb. aufgeworfen

fen. b) p. 5. f. c) l. c. p. 453. d) Aphor. 1075. e) ABRAH. KAAU BOERHAAVE Impetum faciens &c. l. IX §. 406. f) Obs. Med. L I. Obs. 192. g) DE SAUVAGES Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 139. h) l. c. p. 83. i) Differt. Epistol. de affectione hysterica. k) l. c. T. III. P. I. l) Hamb. Mag. B. XVI. p. 97. m) der Artzt. III. Th. p. 260. n) Differt. tit. ut supra. Præf. Ill. Büchnero.

§. 8.

Quod imagiuatio intensa per indirectum morbos inducere possit?

Sequuntur nunc ii morbi, quos vis imaginationis *indirecte* gignit: Hi vero sunt primo illi, qui ex imaginatione in quodlibet aliud objectum valide intensa oriuntur; Omnis enim operatio mentis secum conjunctas habet motus quosdam, qui in cerebro peragi recte supponuntur. Hi motus autem, quamquam non sub sensus cadunt, tamen vim determinatam, nec exiguam quidem requirunt: Quo major vero vis uni functioni impenditur, eo plus detrahitur alteri. Simulac autem hæc vel illa functio non recte ad leges sanitatis peragitur, adest morbus. Secundo loco veniunt ii morbi, qui nascuntur, dum imaginatio decepta detestatas ideas animæ repræsentat, & sic varios motus inordinatos & noxios inducit. Sequentia exempla rem clarius illustrabunt & confirmabunt.

§. 9.

Morbi, qui ab imaginatione indirecte profluunt.

Pictores, Poetæ, sculptoresque, diuturno operi infidentes viresque imaginationis vehementer fatigantes, corporis animique viribus minuuntur, sæpiusque in maciem & tabem incurrunt. a) Totum itaque systema nervorum ab imaginatione valide intensa patitur & debilitatur. Malum hypochondriacum eos, qui imaginationi nimis iudulgent, sæpissime infestat. Præterea enim, quod intensio vicium imaginationi debilitatem inducit, eadem quoque transpirationem supprimit, unde innumera



mera malorum turma iterum generatur, uti Sanctorius testatur & observavit. *b)* Cephalalgiam, agrypniam post validam imaginationis intensiorem quis non expertus est? Vesaniæ quoque varii gradus, diversarumque specierum ex eodem fonte scaturiunt. Nota sunt exempla hominum, qui, postquam jacturam bonorum, amatæ personæ, aliusve rei desideratæ passi sunt, adeo firmiter ideas suas in illa jactura fixerunt, ut omnino exinde mente caperentur. Homines, fastui inani nimis indulgentes, omnemque suam imaginationem in adulatoriis illis ideis volventes, similem fortunam incurrisse, quis nescit? Nostalgia quoque huc pertinet, quæ ex desiderio, locum habitationis mutandi enascitur, si cum hoc desiderio vividæ imaginationi commoda & gaudia alterius loci obversantur. Multi, cum vident ab alio acerba vel valde acida degustari, stupore dentium afficiuntur, non secus, ac si ipsi talia assumisissent. Ex imaginatione salaci scemini, maxime cælibibus fluores albos, chlorosin, & ephelides profluere, experientia docet. Alio modo nocet imaginatio, quando per varias ideas horrendas, animæ repræsentatas, motus noxios in corpore producit; sæpius laudatus MONTAIGNE l. c. ait: „Je sçay, qu'un gentil-
 „ homme ayant traité chez lui une bonne compagnie, se
 „ vanta trois ou quatre jours après par maniere de jeu, (car
 „ il n'en estoit rien) de leur avoir fait manger un chat en pa-
 „ ste: de quoy une demoyelle de la troupe point telle hor-
 „ reur, qu'en étant tombé en un grand devoyement d'estomac,
 „ & fièvre, il fut impossible, de la sauver. -- Qui quanti-
 que morbi ex spectro viso nati compareant, passim in observa-
 tionibus legas: Quanquam enim spectrum affectus imaginatio-
 nis sit, nihilominus magni tumores, erysipelas, ulcera, alia-
 que exanthemata inde producuntur. Eiusmodi morbum me-
 morabilem, at, uti ipse fatetur, nauseosum observavit Cel.
 ZIMMERMANN l. c. p. 462. sq. Inter causas epilepsiæ idiopathi-
 cæ imaginatio quoque merito poni debet; Epilepsia enim aliique
 omnis generis spasmi ab imaginatione detestatis ideis repleta
 excitantur; „ Dum spectrum humeris insiluisse, illudque ad
 „ ædes suas usque se detulisse, imaginabatur adolescens, pessi-

me se inde habuit, & renovata simili spectri visi imaginatione, fuit factus epilepticus. c) Alius imaginatus, araneam sibi offerri, animal ipsi summe exosum, cum tamen illa præsentia aranea frustulum ceræ esset, exinde in spasmos tetanumque, transitorium quidem incurrit, narrante ZIMMERMANNO l. c. p. 592.

a) RAMAZZINI de morbis Artificum opp. p. 502. b) Medicina statica passim. c) FR. HOFFMANN. Op. omn. T. III. p. 31.

§. 10.

Exempla morborum, in quibus imaginatio valde ludit.

Ii denique morbi, in quorum decursu imaginatio valide ludit & aberrat, ad thema præsens spectant, licet hos potius morbos imaginationis, quam morbos ab imaginatione nuncupaveris. Horum primarii sunt vesaniæ omnis generis; Ipsa enim anima an unquam ægrotare possit, merito dubito; sed omnis vesania mihi videtur error, ex falsis imaginibus menti oblatis, necessario ortus. In hydrophobis hoc evidenter apparet, quibus imaginatio adeo depravata est, ut ne speculum quidem, utpote aquæ claræ quodammodo simile, sufferre possint. Animam vero in iis non ægrotare, ex intervallis lucidis, in quibus recta ratione constant, & ubi forte lusus imaginationis cessat, clare patet. In epilepsia quoque secundum testimonium Jll. VAN SWIETEN l. c. epileptici observant quandoque in initio paroxysmi, vel paullo ante, excitari novas & insolitas ideas, dum pulcherrimos & nunquam ante visos colores, sonos suavissimos, odores nunc gratos, nunc ingrattissimos percipiunt &c. In genere iis in morbis imaginatio valde ludit, in quibus sensorium commune vel idiopathice afficitur, vel etiam in consensum trahitur.

§. 11.

Imaginatio decursum morborum turbat, & in pejus vertit.

Quemadmodum imaginatio in ipsa morborum productione potens est, ita etiam in morborum aliunde natorum decursu



non minorem exhibet efficaciam. Simulac æger morbo etiam leviori laborans, tristes mortis imagines concipit, quamprimum animum demittit, & de sua reconvalescentia dubitat, vel plane desperat, omnia mox in pejus ruunt, maligna symptomata accedunt, vires labefactantur, & æger, nisi promte tristes illæ ideæ ipsi evellantur, moritur, & evadit victima suæ imaginationis. Inde explicanda mihi videtur observatio, quam Cel. ZIMMERMANN a) fecit: „Alle an der Ruhr darnieder liegende wurden heftiger krank, und sehr oft gab es in einem einzigen Hause alsdann verschiedene Todes-Fälle, wann vorläufig einer in demselben Hause gestorben war. In omnibus morbis, præsertim malignis, hoc momentum semper respiciendum est. Anxietas, symptomata ibi frequens & horrendum respondet tam statui corporis revera periculoso, quam conditioni minoris momenti, quæ panicum modo terrorem incutiat. b) In scorbuto quoque imaginationis tristes effectus annotavit WALTER: c) „Wir hatten die oftmalige Erfahrung, daß alles dasjenige, was unsern Leuten den Muth nahm, oder zuweilen ihre Hoffnung verminderte, der Krankheit allezeit neue Stärke gab. - - Exinde etiam apud vulgum vesicatoria sæpe optatum effectum eludunt, quoniam multi plebejorum persuasum habent, vesicatoria nunquam, nisi in casibus desperatis adhiberi: Tanti interest præjudicia hominum nosse, ut, si quidem possibile, illis occurri possit.

a) Von der Ruhr, unter dem Volcke. p. 344. b) GAVB. Inst. Path. §. 684. c) Ansons Reise um die Welt. I. Buch. X. Hauptst.

§. 12.

Vis salutaris imaginationis.

Vis imaginationis quantum in producendis morbis potest, tantum etiam circa eorum remotionem valet. Cum enim illa ad omnes nostras functiones sese extendat, in iisque admodum sensibiles mutationes perficere possit, uti ex antecedentibus patet, nemo facile negabit, vim imaginationis etiam mutationes salutare inducere posse: Quemadmodum enim ad genera-

tionem

tionem morbi nihil requiritur, nisi mutatio conditionum, quæ ad functionem aliquam peragendam necessariae sunt; ita vel omissio eiusmodi mutationum, vel immutatio earum, quæ functionibus obstiterunt, sanitatem obfirmat, & restituit.

§. 13.

Imaginatio a morbis præservat.

Imaginatio recte sibi constans, intra limites suos coercita, & firmitudine quadam prædita insultum multorum morborum avertere, omnium decursum mitigare, & non paucos sanare valet. Primo itaque omnes ii morbi, quos imaginatio directe gignit, (§. 8.) averti possunt, si imaginatio ita dirigitur, & firmatur, ut falsæ illæ ideæ elidantur. Quod ut perficiatur, omni studio remedia, tam psychologica, (offerendo scilicet ideas alias, quibus mens noxiæ imaginationi indulgens, distrahatur,) quam medica a) adhibenda sunt, quibus imaginatio coerceri, & præjudicia everti possunt. Deinde morbi, qui ab imaginatione in alia quævis objecta nimis intensa proficiscuntur (§. 10.) per remissionem intensitatis, & usum ejus moderatiorem avertuntur. Dantur quoque casus, ubi vis imaginationis directe & quasi offensive morbos pellit & removet, uti quidem in epidemiis malignis facile observatur, ubi ii, qui morbum mortemque spernunt, eo rarius corripuntur. Alii quoque, contra omnes diætæ regulas enormiter impingentes, in serum usque senium sæpe sani & incolumes vivunt, omnia medicorum præfagia & consilia ridentes. Huc etiam spectat, quod FELIX PLATER b) & RIVERIUS de virtute lapidis aetitæ & Lazuli habent, qui nimirum a prægnantibus ut amuleta gesta, abortum præcavere possint.

a) GAUVIUS Serm. Acad. de Reg. mentis, q. Med. est. b) Obs. L. III. p. 727.

§. 14.

Imaginatio morborum symptomata mitigat.

Quemadmodum imaginatio in decursu morborum omnia exasperare potest, (§. 12.) ita etiam eadem omnia symptomata



mitigare, totiusque morbi decursum lenire valet. Æger firmam fiduciam in medico, vel in medicamento aliquo ponens, ab eo fere semper sublevatur, et si forte noxium, vel per se nullius virtutis esset. a) RIEDLINUS refert, cuidam ægroto trepane pane similigineo formatas pilulas pro magno arcano esse exhibitas, unde maximum levamen experiebatur. Ipsa sæpe præsentia medici ægros mire solatur, ut magnæ partis suarum calamitatum obliviscantur.

Si miser est Medicus, medicamina bina venenant,

Si fortunatus, bina venena juvant.

Dolor & anxietas, urgentia illa symptomata, a quibus plurima alia dependent, vix locum habent in homine, fiduciæ pleno & imaginante se levi morbo laborare, & certò evasurum esse. Cum enim dolor & anxietas principii sentientis affectio sint, hoc vero ad malum sibi illatum minus attendit, etiam effectum horum symptomatum evanescere, necesse est. Cum etiam anxietas eo major esse soleat, quo majus, vel quo obscurius malum imaginationi obversatur, mali contemptus, vel penitentia, cognitio, (quamvis sæpe imaginaria) anxietatem mire sublevare potest; id quod hypochondriaci & melancholici suis exemplis comprobant, illis heroibus similes, quos nullo pretio adigas, ut in templo aliquo deserto noctem soli degant, quibus horridæ alicujus ipsis ignotæ rei idea imaginationem obsidet, cum tamen iidem in præliis sese præsentissimis periculis intrepide objiciant.

a) Lin. med. a. 1- m. Jul. lin. 12.

§. 15.

Imaginatio morbos sanat.

Quid vero imaginatio in ipsa morborum sanatione valeat, nunc examinandum. Sicuti imaginatio varios morbos tam directe, quam indirecte gignit, ita in sanatione morborum nunc directe nunc indirecte suum monstrat effectum. Directa sanatio ea est, si homo, morbo aliquo laborans, fortiter imaginando, se vel non amplius ægrotare, vel saltim certissime sanatur.

natum iri, ab illo morbo actu liberatur. Hoc modo sanantur ii morbi, qui a vitio imaginationis exoriuntur & sustentantur, nec tamen omnes, si malum altius jam hæret, & in corpore tantæ noxæ turbæque natæ sunt, quæ vim salutiferam imaginationis superant, nec etiam hi soli, etenim tales quoque, qui principia mere corporea agnoscunt, ab imaginatione sæpius superantur, sed & hic sciendum, vim imaginationis non esse omnipotentem, & quo majora obstacula adsunt, eo difficilius quoque illa ab imaginatione removeri posse. Ut vero imaginatio vim aliquam notabilem exercere possit, opus est, ut ea valde inteudatur, quem in finem aliquando subsidia quædam externa, quæ fortem firmamque ideam imprimere possunt, in usum vocanda sunt: Hujus generis remedia omnino extraordinaria esse debent, quæ quidem sagacioribus risum sæpe movent, pro ratione subjectorum autem summi momenti, & absolute necessaria sunt. Huc pertinent varia amuleta, remedia sympathetica, incantationes, jactatio arcanorum infallibilium, characteres, schedulæque, & omnis apparatus magicus, de quo **WIERVUM** a) & **CICOGNAM** b) legas.

a) De præstigiis dæmonum. b) Theatrum magiæ omnifariæ.

§. 16.

Qui morbi ab imaginatione directe sanentur?

Primo itaque loco exempla afferamus, ubi imaginatio directe morbos sanat. Novi, vulnera varia, contusiones, ambusta, fracturas ossium, levi incantatione, vel remedio quodam sympathetico passim adhuc hodie curari solere, successu fere semper felici, attamen etiam quandoque irrito eventu, iis scilicet in casibus, ubi vires naturæ, ab imaginatione intensa adjunctæ, damnum illatum & obstaculum superare nesciunt. Febrim cura, maxime intermittentium, sæpissime a vi imaginationis pendet; mirum sæpe est phænomenon, febrem illicò suspendi, nulla ratione habita ad materiæ peccantis evacuationem. Subsidia imaginationis supra recensita, inprimis amuleta a longissimo retro tempore a) heic in usum trahuntur; de quo-

rum operatione pulchre sane & ingeniose commentatus est PARACELSVS *b)* „Der Glaub ist dieser Ding aller (loquitur vero de amuletis, aliisque ejusmodi,) Exaltation und Confirmation, „dann ohn den Glauben ist es alles thumb und krafftlos. Post eum WIERVS eadem sentit, & LANGIVS *c)* nervose rem ita exprimit: „Amuleta in se nulla vi quidem gaudent (iunt tamen aliqua excipienda) febres tamen tollunt, spiritibus aliam „ideam imprimendo, ut negligant pristinam illam, ne paroxysmos sentiant; Abracadabra, aliaque appensa, aut propinata varia, cum firma saltem promissione de reconvalescencia, cuncta, nisi confidat his ipsis æger, nihil juvant. In ipsarum quoque acutarum febrium sanatione efficacem se præstitit imaginatio. SERENVVS SAMMONICVS l. c. in hemitritæo amuletum suadet:

Inscribes chartæ, quod dicitur abracadabra
Sæpius & subter repetes, sed detrahe summam.
Donec in angustam redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.

LANGIVS *d)* memorabile hujus generis exemplum ex Thoma a Veja allegat: „Quidam ex febre ardente delirans, enixe „postulavit, sibi concedi in stagno illo, quod pavementum „erat, vel momentaneam saltem immersionem & natatum: „ajebat enim, se certo scire, ex illa refrigeratione corporis „reconvalescentiam ipsi esse expectandam, quod evenit quoque, cum, consentiente post longas preces medico, aliquantisper se volutasset supra solum hypocaufti. Cum vero brevis hæc volutatio supra solum omnino nequeat febrem ardentem depellere, clarum est, hanc sanationem unice phantasiæ opus fuisse. In febribus malignis ea, quæ imaginationem fortem stabilemque reddunt & conservant, utique effectus non contemnendos productura esse, docent & analogia, & præcipue symptomata horum morborum, in quibus animi demissio & anxietas non minima sunt: hæc duo vero per fiduciam & firmam imaginationem arcentur & pelluntur, unde vim salutarem imaginationis in morbis malignis agnoscere debemus. Spasmi adhuc facilius a vi imaginationis compescuntur, quam aliæ affectio-

señiones, quæ magis mediate cum sensorio communi connectuntur. Quando sanguis calidus jugulati gladiatoris epotus ab epilepsia liberat, teste CELSO e), tum crudele hoc remedium, non quidem per horrorem, qui insignem & subitam mutationem in epilepsia facere, sicque præsentem corporis statum mutare possit, agit, quippe quod Jll. VAN SWIETEN f) per exemplum ex Tulpio allegatum, egregie refutat, sed ejusmodi sanatio ingenti vi imaginationis in hoc illove subjecto per fiduciam remedii exoptati & certi excitatæ soli debetur. Certe, si superstiosa illa, fœda, ridicula & magica remedia epilepticis unquam profuere, horum virtus excitatæ & intensæ imaginationi tribuenda erit, quod etiam KAAU BOERHAAVE agnoscit, g) ubi inter rationes inventæ magicæ medicinæ vim imaginationis ingentem his mediis excitatam jure numerat. Anaphrodisiæ, maxime illi, quæ a fascino esse creditur, imaginatio medetur. MONTAIGNE l. c. exemplum habet amici, quem hac debilitate sola imaginationis excitatione liberavit, & KAEMPFERVS h) uti ligaturam magicam, ita & ejus solutionem per varia ineptissima phylacteria, quorum aliqua recenset, necquicquam virium exferere posse contendit, „nisi forte in animo superstiosius hominis, qui imaginatione sua influentes spiritus huc requiritos, nullo negotio impedit, vel promovet. Odontalgia, quæ alias medicis crucem figere solet, sæpius imaginationi cedere visa est; etenim illam quoque, quæ causas materiales agnoscit, per varia superstiosa & magica remedia, sublata fuisse, passim experientia monstravit. Verbena, herba alias antimagica, famam suam, quam in cephalæa sananda sibi acquisivit, simili forsan fundamento debet. Dystocia illa, quam a pathemate denominat SAUVAGES i), ubi vires a metu, pusillanimitate &c. exsolvuntur, statim tollitur, simulac spem pulchræ prolis, promptæ liberationis imaginationi inferere poteris; tunc enim parturiens novas sibi vires sumit, & imaginatio intenta fœtum expellit. Quando vero sola verba non sufficiunt, ad subsidia, imaginationem excitantia mulierculæ, quamvis insciæ, confugiunt: filum sericeum, roseo-rubrum, brachio sinistro alligatum, exigua dosis hepatis anguillæ, testiculorum equi-



equinorum, vel secundinarum humanarum præparatarum momento effectum exoptatum præstitisse visa sunt; magno quidem argumento, quantum vis imaginationis valeat. Dysphagia, quæ a vitio imaginationis inducitur, firmata contra hunc morbum imaginatione necessario fugatur. Si in medico ea est animi lenitas & flexibilitas, qua diversitati animorum sese accommodare, eorumque fiduciam captare potest, facile poterit paroxysmum hypochondriacum & hystericum eludere, quod quidem difficile, attamen etiam factum esse exemplis comprobatum novi. SYDENHAM *k*) experientia idem edoctus ait: „certo scio, me vel medicamentis quantivis pretii, aut alia „methodo, quæcunque demum ea fuerit, hypochondriacis „æque ac tabidis phthificisque nihil magis proficere potuisse, „quam si *multis verbis hortatus fueram*, ut recte valerent. - - Wampirismus epidemicus remediis, eodem tendentibus fugatur, uti historiæ ex Hungaricis provinciis allatæ, & in libris supra (§. 7.) citatis recensitæ, docent. Fluxus quoque varii, præsertim hæmorrhagiæ omnis generis solo beneficio imaginationis sæpius tolluntur; uti enim terror subitaneus ex aqua gelida nuchæ injecta, narium hæmorrhagiam præsentissime sistit, ita quoque imaginatio valide intenta ejusmodi fluxum sufflaminat, unde fit, ut remedia sympathetica in hoc morborum genere adeo frequenter, nec semper sine fructu in usum trahi soleant. In sanatione strumarum vis imaginationis haud semel efficacem sese monstravit; uti tactus sanans regius, qui hodie quidem exolevit, docet; olim enim Reges Galliæ & Angliæ ritu solemni, adjunctis sacerdotum precibus, scrophulas tactu sanare tentabant; res interdum ex voto cedebat, (quod Cel. MEAD *l*) subjungit,) cui vis imaginandi, quæ permagna est in morbis sanandis, haud parum tribuit.

a) Q. SER. SAMMONICVS de Medicina. Cap. L. b) De occulta philosophia. c) Op. P. II. p. 85. d) Disput. II. p. 32. e) Libr. III c. 23. f) ad §. 1085. g) l. c. p. 413. h) Amœnit. Exot. Fascic. III p. 653. sq. i) Tom. III. P. I. p. 174. k) Dissert. Epist. de affectione hysterica. p. m. 523. l) Monita & præc. Medica. p. 122.

§ 17.

Imaginatio sanat morbos per indirectum.

Morbi per vim imaginationis etiam indirecte sanantur; & quidem 1) cum imaginatio nimium intensa iterum remittitur, 2) dum illa versus alia objecta vertitur, & in ea intenditur, 3) cum evacuationes ad sanationem alicujus morbi facientes excitat. Primo itaque loco morbi, qui ab imaginationis intensitate aluntur, (§. 10.) maxime vero vesaniæ, hujus remissione, si idea demens quovis artificio ægris eripi potest, sponte sanantur, uti tot exempla hypochondriacorum, melancholicorum, & maniacorum, astu sanatorum comprobant. Hujuscemodi exempla plura legas in observationibus med. SCHENCKII a) & alibi. Hydrophobos sanari, „si idea illa ipsis summa violentia eximatur, quod fit submersione in aquam adeo formidatam, „ ut nempe nolentes sic discant, stultam istam imaginationem „ & formidinem aquæ fuisse, contendit LANGIVS b), cujus remedii vim omnem quoque BOERHAAVE c) ad imaginationem vel spirituum turbationem refert. Nostalgia cum suis symptomatibus soli spei reditus in patriam, etsi falsæ, cedere visa est. Præter stratagemata medica, quæ in hujusmodi casibus adhiberi solent, est quoque integra medicamentorum narcoticorum classis, idem efficere valentium. Hinc vinum Europæorum curas solvit, & opium incolas Asiæ reficit, & quasi in paradisa gaudia transfert. Nec sine omni jure videor mihi statuere posse, Praxin Sydenhamianam cujus fere tertiam partem opiatorum administratio constituit, etiam ex his rationibus felicem esse, quoniam pharmacum illud vel, imaginationem nimis tensam, remittendo, vel eam, si in unum quoddam objectum nimis defixa hæret, excitando, & concutiendo miseris mortalibus in solamen cedit. Secundum locum morborum per imaginationem indirecte sanabilium occupant ii, qui tolluntur, cum imaginatio versus alia objecta vertitur, & vi ea intenditur. Paroxysmus febris intermittens musica, vel suavi amicorum colloquio remotus esse, sæpius visus est. Singultus secundum vulgare experimentum mox cessat, cum momentosam quandam historiam homini, eo laboranti, proponere incipias, vel si appensione digiti minimi ad pollicem imaginationem eo divertis.



Epilepsiæ curatio, quam olim Ill. HERM. BOERHAAVE præstitit, omnino huc pertinet. Is enim narrante KAU BOERHAAVE *d*) „ pueris puellisque (§. 7.) citatis præsentibus, jussit per cameram disponi fornaces portatiles, prunis ardentibus instructas, atque iis imponi ferreos hamulos, ad certam figuram adaptatos, tum ita mandavit: Quia omnia frustra forent, sese aliud nescire remedium, quam ut, qui primus puer foret vel puella, infausto morbi paroxysmo corripereetur, locus quidam nudati brachii candente ferro ad os usque inuretur, atque, ut gravitate pollebat dicendi, perterriti omnes ad crudele remedium, dum instantem sentiunt paroxysmum, omni mentis intentione & metu dolorificæ inustionis eidem resistunt, fortioris oblatione ideæ. - - Dolores sere omnes, si animum patientis distrahere possis, si non cessant, attamen notabiliter imminuuntur. Dystitocia, quæ etiam (§. 15.) per imaginationem directe tollitur, per eandem indirecte sanatur, cum animus prostratus narrationibus, gestis, fabulis appositis ab idea molesta avocatur. *e*) Somnambulones verberibus, aqua gelida, aliisque excepti, terrificas has ideas adeo præsentis imaginationi sistunt. ut postea non amplius audeant, scenas suas ludere. *f*) Tarantismus, quem quidem multi hodie, non nisi fictum credunt *g*), vi musicæ, potentissime in imaginationem operantis, eamque pro sui varietate aliter atque aliter determinantis, sanari solet. Paroxysmus hypochondriacus & hystericus, si a pathemate quodam oriuntur vel sustentantur, mentis & imaginationis distractione sæpe differuntur, vel plane auferuntur. Hæmorrhagiam narium aspectu rei alicujus insolitæ, vel perceptione doloris, item, cum terribilior quædam fabella narratur, subito nonnunquam cessare, experientia docet. Tertius ordo morborum, per vim imaginationis indirecte sanabilium, complectitur omnes eos, qui per evacuationem & resolutionem aliquam, qualiscunque sit, sanari possunt. Cum enim imaginatio intenta omnis generis evacuationes & resolutiones producere valeat, (§. 5.) sponte patet, morbum, cui depellendo eiusmodi operatio naturæ inservit, vi imaginationis quoque tolli. Huc maxime pertinent viscerum glandularumque obstructions,

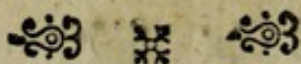
ctiones, quæ nunc tantummodo ut principia morborum, nunc autem ut veri morbi considerandæ sunt.

- a) Obs. 228. b) Differt. II. p. 33. c) Aphor. 1143. d) l. c. p. 406. Cap. IX. e) SAUVAG. l. c. T. III. P. I. p. 174. f) ibid. p. 309. g) Cel. BVSCHING in Epistola ad Ill. Kæstn. Hamb. Mag. XIV. Band inserta, omnes tarantatas, pro impostaribus lucri cupidis declaravit. Verum cum Baglivi, argutus certe Medicus, ut alios taceam, integram dissertationem de Tarantula scripserit, & in ea non mendicorum tantum, sed aliorum quoque virorum, quin etiam duarum matronarum nobilium historias nertulerit, ubi integer processus in ejusmodi casibus consuetus, adhibitus fuit, vix & ne vix quidem de historica hujus rei veritate dubitare licebit. Cel. SAUVAGES l. c. præter fictam hujus morbi speciem, quæ utique non sine fundamento adstruitur, adhuc alias recenset, quas ope musices sublatas esse fatetur, quamvis morsum tarantulæ pro causa morbi agnoscere recusat, quod quidem respectu thesæ nostræ perinde est.

§. 18.

Quomodo vis imaginationis agat?

Licet catalogus morborum, qui per vim imaginationis vel producentur, vel sanantur, in hac tractatione minime exhaustus sit, quod quidem vix fieri potest, quoniam quotidie nova hujus rei exempla prodire possunt, tamen hæc pro scopo præfenti sufficere poterunt, cum omnibus reliquis exemplis, tam cognitis, quam adhuc incognitis, commode suus singulis locus, cui interferi possint, in hac tractatione assignari queat. Adhuc itaque explicandum erit, quomodo vis imaginationis tot tantosque effectus edere valeat! Cum omni determinato statu corporis conjungitur idea in mente, huic statui proportionalis eidemque respondens: & reciproce! Harum idearum aliæ sunt claræ, aliæ obscuræ vel confusæ; Quo sæpius aliqua idea occurrit, & & quo diutius ejus occasio persistit, eo facilius mens eam negligit, in novas magis intenta; Hinc motum cordis non percipimus, nisi cum mens omnium reliquorum objectorum ideas dimittit, omnemque attentionem in hoc solum defigit. Pro ea itaque ratione, qua ejusmodi idea, sive clara, sive obscura cum certo statu corporis conjungitur, eadem ratione certus status corporis nectitur cum tali idea, etenim conjunctio, qua talis, supponit mutuam actionem & reactionem. Ita mutatio, quam mens per imaginationem in corpore producit, coincidit



cum mutatione simili, quam causæ corporeæ facere potuissent; hæ enim excitant stimulum quendam, cui dein motus determinati in corpore respondent: Quodsi nuuc tales motus sola vi imaginationis absque stimulo externo producuntur, effectus tamen semper idem erit, & illa vices omnium medicamentorum gerere valet. Iis, qui dextrorum musicorum, vel & præstigiatorum operationes attente contemplati sunt, non amplius adeo mirum vel incredibile videbitur, quod corpus a mente motibus adeo compositis affici possit; Cur vero, & quomodo hoc mutuum corporis & mentis commercium obtineat, id quæ-
rere nefas, etenim hæc naturæ mysteria

- - - - caliginosa nocte premit Deus.

Sufficiat, factis & ratiociniis evicisse, quam potenter imaginatio, simulac per affectus, eorumque occasiones, per vigilias, per ipsam voluntatem, vel denique per omne id, quod violentius & diutius in sensoria interna agit, excitatur, non tantum in morborum generatione agat, sed etiam adeo salutare effectus edat, qui vix ac ne vix quidem ab universo Medicinæ apparatu expectari poterant.

§. 19.

*Vis imaginationis viribus naturæ medicatricibus & destruc-
tricibus annumerari debet.*

Imaginatio itaque jure meritoque illis naturæ humanæ viribus annumerari meretur, quæ corpus vivum a morbis tueri, idemque jam affectum iterum liberare valeant. Has autem si contempleris, fere dixeris, eas ita comparatas esse, ut homini pro diversa sui applicatione in damnum æque, ac in commodum cedere possint. Quamlibet enim vis imaginationis effectus quam maxime salutare edere possit, elucet tamen ex supra dictis, eandem sæpius quoque ad destructionem corporis tendere. Ita vero virium naturæ medicatricum, de quibus Ill. GAVBIUS a) agit, limites applicantur, & vis imaginationis facultati nutrienti, (§. 635.) consolidanti, (§. 636.) *πεπασμω*, (§. 637.) facultati expultrici, (§. 639.) commotioni febrili, (§. 641.) instinctui, (§. 943.) consuetudini, (§. 644.) associari meretur.

a) Instit. Pathol. Med, §. 633. sq.

§. 20.

Usus, ex cognitione hujus vis in Medicinam redundans.

Cum merae speculationes, nullum in praxi usum habentes, in Medicina supervacaneae videri possint, verbo adhuc dicam, quem quantumque usum cognitio virium imaginationis tam in hygieine, quam jatrice praestet. Cum Medici sit, vires naturae humanae ad vitae & sanitatis a morbis & morte tutelam prudenter dirigere, vis autem imaginationis inter vires naturae humanae maxime efficaces numerari debeat, etiam hujus prudens directio Medico incumbit. Cognitio itaque psychologica & philosophica imaginationis non minus, quam historica Medico utilissima, quin & necessaria est. Discet exinde, quid in hoc illove casu agendum, an & quodnam stratagema adhibendum, & quomodo imaginatio extra oleas vagans, iterum in suos limites redigenda sit? Cel. BOLTEN a) hujus cognitionis necessitatem luculenter evincit, pluresque regulas aetheticas logicasque recenset, quibus his vitiis occurrere possit. Generalis regula mihi quidem videtur haec esse, ut ideam aliquam mente praconceptam per aliam fortiolem, huic contrariam excutere studeamus. Applicationem hujus regulae ad casus speciales sua quemque sagacitas & ingenium docebit. Nec Medicorum tantum, sed & omnium vere hominum interest, rei, quae in educatione infantum tanti momenti est, haud esse ignaros. Difficile quidem opus est, si vero bene perficitur, quantivis aestimandum, quando tenera infantum organa sensoria, & tenera eorum mens a noxiis impressionibus firmissime dein inhærentibus, praeservantur, eademque contra has obfirmantur; e contrario vero imagines reales a reum natura non abluentes ipsis suggeruntur. Sane, si majores nostri infantum suorum imaginationem melius direxissent, non tam multi in daemomaniam incurrissent, & a iudicibus non minus vesanis rogo impositi fuissent. Et nostris certe diebus non pot hypochondriaci & hystericae querelis suis medicos defatigarent, si imaginatio ope prudentis educationis bene dirigeretur, & intra suos cancellos detineretur.

a) Gedancken von psychologischen Curen.



§. 21.

An liceat stratagematibus imaginationem exorbitantem deludere & torporem excitare.

Imaginatio semel exorbitans vix ac ne vix quidem per sana ratiocinia coerceri potest, eademque torpens difficulter excitatur, adeoque hoc negotium plerumque requirit remedia per indirectum applicanda, stratagemata puta, astutimque. Jam vero quæri posset, an stratagemata, ad quorum applicationem sæpius a parte Medici aliqua charlataneria requiri ur, ut ægroti eo tutius certiusque decipi possint, an inquam hæc officiis viri probi & honesti repugnent: NYMANN a) „omnem talem curationem, quæ fit per characteres, schedulas &c. inanem & futilem pronunciat, cum homini minus superstitioso & credulo adhibita, nihil conferat. - - Sed est modus in rebus! omnino si in ejusmodi curationibus de nomine Dei Inditur, eæ prorsus abjiciendæ & contemnendæ sunt. In reliquis autem casibus, ubi sanatio morborum imaginationem excitatam vel temperatam requirit, stratagemata non modo licita, sed & necessaria reputo. Absit ergo, ut omnem talem curationem pro futili & inani habeamus, quæ tantum credulos & superstitiosos juvat. Quid igitur, an Medicus ægrorum superstitiosorum curam suscipiens, culpandus? Certe, si unquam, hic saltem suo jure valet illud: Mundus vult decipi, ergo decipiatur! Volenti enim non fit injuria. Fuerunt quoque probi Medici, qui, licet apprime norint hujusmodi ludibriis per se nullam vim inesse, nihilominus ea adhibuerunt. Felix PLATERVS b) jussit pro forma radicem allii semper in collo gestare. MONTAIGNE c) Medicis semper infensus hæc omnia inter imposturas refert, dicens: Pourquoi pratiquent les medecins avant main, la creance de leur patient, avec tant de fauces promesses de sa guerison, si ce n'est afin que l'effect de l'imagination supplisse l'imposture de leur aposeme. Verum enim vero dolus, ubi intentio bona est, & ad salutem ægri tendit, jure meritoque ad dolos bonos, adeoque laudabiles refertur.

a) Oratio, de imaginatione. b) Obs. Med. p. 583. c) Livre des Essais. p. 84.